

Gezondheidswaarschuwingen op alcohol: effectief?

Citation for published version (APA):

Heijner, V., de Wilde, C., & Nagelhout, G. (2016). Gezondheidswaarschuwingen op alcohol: effectief? *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen*, 94(6), 210-211. <https://doi.org/10.1007/s12508-016-0076-4>

Document status and date:

Published: 01/01/2016

DOI:

[10.1007/s12508-016-0076-4](https://doi.org/10.1007/s12508-016-0076-4)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:

Taverne

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Gezondheidswaarschuwingen op alcohol: effectief?

Vera Heijnert,¹ Claudia de Wilde,¹ Gera E. Nagelhout²

Onlangs zijn gezondheidswaarschuwingen op sigarettenpakjes een stuk opvallender geworden. De waarschuwingen beslaan 65% van de voor- en achterkant van de pakjes en bevatten foto's waarop de gezondheidsschade van tabaksgebruik wordt afgebeeld. Voor alcohol worden gezondheidswaarschuwingen met foto's (nog) niet ingevoerd omdat nog onvoldoende bekend is over de effectiviteit.

LANDELIJKE INVOERING

Alcohol kan hersen- en leverschade veroorzaken en diverse soorten kanker.¹ Het drinken van één glas alcohol per dag verhoogt al de kans op kanker. Jarenlang teveel drinken kan de hersenen onherstelbaar beschadigen. De Gezondheidsraad beveelt daarom aan om geen alcohol of maximaal één glas alcohol per dag te drinken.² Veel mensen in Nederland drinken meer dan één glas per dag en zijn niet van plan om dit te veranderen. Wellicht dat landelijke invoering van foto-waarschuwingen op alcoholverpakkingen hen kan stimuleren om toch te minderen.

Een aantal jaren geleden werd in de Tweede Kamer een motie ingediend om te komen tot een duidelijk zichtbaar label waarin wordt gewezen op de schadelijke effecten van (overmatig) alcoholgebruik.³ Het kabinet is destijds niet overgegaan tot invoering van een gezondheidswaarschuwing omdat het zou leiden tot een toename van de administratieve lasten en andere kosten voor het bedrijfsleven terwijl er nog onvoldoende wetenschappelijk bewijs was voor de effecten van dergelijke waarschuwingen.⁴

De toenmalige Minister van Volksgezondheid gaf aan dat als wetenschappelijk is aangetoond dat gezondheidswaarschuwingen op alcohol effectief zijn, het kabinet haar standpunt zal herzien.

VOORGAANDE STUDIES NAAR EFFECTIVITEIT

Sinds deze belofte van de Minister van Volksgezondheid in de kamerbrief van augustus 2009 zijn een aantal studies gedaan naar de effectiviteit van gezondheidswaarschuwingen op alcoholverpakkingen. Echter, de meeste van deze studies waren cross-sectionele vragenlijststudies of focusgroepinterviews.⁵⁻¹⁰

Hiermee kunnen geen effecten van gezondheidswaarschuwingen worden aangetoond. Voor zover wij weten is het effect van gezondheidswaarschuwingen op alcoholverpakkingen sinds 2009 in twee experimentele studies onderzocht. Ten eerste een studie onder Duitse jongvolwassenen (n=40) waarin een tekstwaarschuwing die positieve uitkomstverwachtingen tegensprak (bijvoorbeeld 'alcohol zorgt ervoor dat je je alleen gaat voelen') vergeleken werd met een tekstwaarschuwing met gezondheidsinformatie ('bijv. alcohol beschadigt je lever').¹¹ Participanten die blootgesteld waren aan de tekstwaarschuwing die positieve uitkomstverwachtingen tegensprak hadden na afloop minder intentie om alcohol te drinken dan de andere groep. Ten tweede werd een studie gedaan onder Canadese volwassenen (n=92) waarin vier condities met elkaar werden vergeleken: geen waarschuwing, een tekstwaarschuwing, een fotowaarschuwing en een fotowaarschuwing op een gestandaardiseerde fles.¹² Participanten die blootgesteld waren aan de fotowaarschuwingen lieten meer veranderingen zien in percepties over alcoholproducten. Voordat de Nederlandse overheid over zal gaan tot het invoeren van gezond-

Forum biedt
onder meer plaats
aan ingezonden
commentaren
en reacties,
korte praktijkbijdragen,
congresverslagen
en boekbesprekingen.
Aanwijzingen inzake
lengte, opmaak
en wijze van inzending
(per e-mail)
zijn verkrijgbaar bij
het redactiesecretariaat.
De redactie behoudt
zich het recht voor
om te redigeren
en/of te bekorten.

Forum

heidswaarschuwingen op alcoholverpakkingen zullen er meer en grotere experimentele studies uitgevoerd moeten worden naar de effectiviteit. Bij voorkeur ook studies onder de Nederlandse bevolking.

ONZE EXPERIMENTELE STUDIE

In februari en maart 2016 hebben wij een experimentele studie uitgevoerd onder 262 Nederlanders die wel eens alcohol drinken. Er werden drie condities met elkaar vergeleken: een fotowaarschuwing met angstopwekkende gezondheidsrisicotekst ('alcohol veroorzaakt onherstelbare hersenschade'), een fotowaarschuwing met een tip om niet teveel te drinken ('drink je glas niet in één keer leeg, geniet met mate') en een fotowaarschuwing met beide teksten. Op de foto stonden hersenen afgebeeld, maar de foto was niet zo angstopwekkend of gruwelijk om te zien als de nieuwe foto's op sigarettenpakjes. Gemiddeld scoorden participanten een 4,0 op een schaal van 1 tot 10 op de stelling 'deze waarschuwing maakt mij bezorgd over de schade door alcoholgebruik' en een 2,9 op de stelling 'deze waarschuwing maakt mij bang'. Wanneer de waarschuwingslabel werd gecombineerd met alleen de angstopwekkende risicotekst, werd deze iets enger gevonden (3,3) en men was iets meer bezorgd (4,4).

¹ Student Gezondheidswetenschappen, Universiteit Maastricht, Maastricht

² Afdeling Gezondheidsbevordering en Afdeling Huisartsgeneeskunde, Universiteit Maastricht, Maastricht

Volgens theorieën over angstaanjagende communicatie zou de combinatie van beide teksten het beste moeten werken en het minste defensieve reacties moeten veroorzaken.¹³ We vonden echter dat de intentie om minder alcohol te drinken alleen steeg bij de groep die blootgesteld was aan de fotowaarschuwing met angstopwekkende tekst. Het leek erop dat de positieve tekst met tip om niet teveel te drinken niet nodig was. Participanten maakten namelijk de inschatting dat het niet erg moeilijk zou zijn om minder alcohol te drinken als ze dat zouden willen. Ze bleken over het algemeen een vrij positieve attitude te hebben over minder alcohol drinken, maar waren niet van plan om dit zelf te doen. Defensieve reacties kwamen nauwelijks voor en stegen ook niet na blootstelling aan alleen de angstopwekkende tekst.

Belangrijk om te noemen is dat onze studie niet onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking werd gedaan. De vragenlijst werd verspreid via de social media accounts van de onderzoekers. Dit had tot gevolg dat er zeer veel hoogopgeleiden in de steekproef zaten (91% had havo, vwo, hbo of universiteit afgerond) en mensen die minder alcohol drinken dan gemiddeld in de Nederlandse bevolking (73% dronk zeven glazen per week of minder).

VERVOLGONDERZOEK

Een nog grotere experimentele studie onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking wordt

aanbevolen. Ook zou er uitgebreid vooronderzoek gedaan moeten worden om geschikte gezondheidswaarschuwingen te selecteren alvorens over te gaan op deze grotere experimentele studie.

ABSTRACT

Health warnings on alcohol: effective? Health warning labels on alcohol will not be implemented in the Netherlands unless more evidence comes available of the effectiveness of this policy. Our experimental study randomized 262 Dutch participants into three conditions: a pictorial warning with fear-arousing health risk text, a pictorial warning with a coping text on not drinking too much, and a pictorial warning with both texts. The intention to drink less alcohol increased among the group who was exposed to the pictorial warning with fear-arousing health risk text. Most participants did not think it would be hard to drink less alcohol if they would want to. Keywords: Health warning labels, alcohol, experimental study, Netherlands

LITERATUUR

1. Trimbos-instituut. Ziektes door alcohol. zie: <https://www.alcoholinfo.nl/publiek/risicos/ziektes-alcohol>.
2. Gezondheidsraad. Richtlijnen goede voeding 2015. Den Haag: Gezondheidsraad, 2015.
3. Voordewind J, Leijten R. Alcoholbeleid: Motie van de leden Voordewind en Leijten, 27565 nr. 56. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2007.
4. Klink A. Waarschuwinglabels alcoholhoudende dranken, VGP/ADT 2922768. Den Haag: Ministerie van VWS, 2009.
5. Coomber K, Martino F, Barbour IR, Mays-hak R, Miller PG. Do consumers 'Get the facts'? A survey of alcohol warning label recognition in Australia. BMC Public Health 2015;15:816.
6. CRIOC. How do young consumers respond to alcohol labelling and prevention? PROJECT PROTECT - N 2008 1205. Brussels: Centre de Recherche et d'Information des Organisations de Consommateurs, 2011.
7. Miller ER, Ramsey IJ, Barattini GY, Olver IN. Message on a bottle: Are alcohol warning labels about cancer appropriate? BMC Public Health 2016;16:139.
8. Parackal SM, Parackal MK, Harraway JA. Warning labels on alcohol containers as a source of information on alcohol consumption in pregnancy among New Zealand women. Int J Drug Policy 2010;21:302-5.
9. Tam TW, Greenfield TK. Do alcohol warning labels influence men's and women's attempts to deter others from driving when intoxicated? Hum Factors Ergon Manuf 2010;20:538-46.
10. Thompson LM, Vandenberg B, Fitzgerald JL. An exploratory study of drinkers views of health information and warning labels on alcohol containers. Drug Alcohol Rev 2012;31:240-7.
11. Glock S, Krolak-Schwerdt S. Changing outcome expectancies, drinking intentions, and implicit attitudes towards alcohol: A comparison of positive expectancy-related and health-related alcohol warning labels. Appl Psychol Health Well Being 2013;5:332-47.
12. Al-Hamdani M, Smith S. Alcohol warning label perceptions: Emerging evidence for alcohol policy. Can J Public Health 2015; 106:395-400.
13. Witte K. Putting the fear back into fear appeals: The Extended Parallel Process Model. Commun Monogr 1992;59:329-49.

CORRESPONDENTIEADRES

Dr. Gera E. Nagelhout, Afdeling Gezondheidsbevordering, Universiteit Maastricht, Postbus 616, 6200 MD Maastricht, e-mail: gera.nagelhout@maastrichtuniversity.nl

Figuur 1 De gebruikte fotowaarschuwinglabel in onze studie met angstopwekkende gezondheidsrisicotekst en tip om niet teveel te drinken.